

1.2. Образователна и училищна сегрегация

Обособените училища по ромските квартали са построени на квартален принцип в периода от края на 40-те до края на 80-те години на миналия век. В началото на 90-те години на XX век беше проведено мащабно изследване върху проблемите на ромската общност в България и беше отчетено, че броят на тези учебни заведения надхвърля цифрата 100 (Томова 1995:90).

До началото на 60-те години те определено са изпълнявали по-скоро прогресивна, отколкото регресивна функция. Така или иначе през тях са преминавали не само десетки хиляди ромски деца, но в тях или чрез работещите в тях учители са се научили да четат и пишат стотици и хиляди възрастни роми. Това е било по времето, когато ромите са били почти масово неграмотни.

От средата на 60-те години на миналия век обаче тези училища вече изчерпват своята първоначална роля и постепенно започват заплашително да изостават от изискванията на времето. Освен че материално-техническата база там е незавидна – класните стаи са твърде неуютни, фасадите отблъскващи – но и чрез тях се затваря омагьосаният кръг от ромско семейство и ромска махала, поради което децата, минали през него, за цял живот остават неконкурентоспособни за по-високите степени на обучение. Те са и основната пречка за голяма част от ромчетата, съжителстващи с връстниците си от мнозинството в един град, а понякога и в един квартал, да не се познават.

*Сегрегираниите
училища по ромските
квартали получават
своя законов статут
под евфемизма
„училища за ученици с
нисък бит и култура“*

За партийните и държавните функционери пагубната роля на сегрегираниите училища по ромските квартали не остана незабелязана. Напротив, чрез Решение №1360 на Секретариата на Централния комитет на Българската комунистическа партия (ЦК на БКП) от 9.X.1978 г. и Разпореждане на Министерския съвет (МС) №7 от 26.I.1979 г. се целеше ангажиране и координиране на най-различни партийни, държавни и обществени организации за работа с ромите. Основната цел, която се преследва, е „още по-активното включване на българските роми в изграждането на развитото социалистическо общество“. Цитираните документи са многоаспектни и обхващат всички сфери от живота на ромите, включително и образованието. Въпреки че в решението недвусмислено се подчертава „да не се допуска създаването на обособени училища“, според Марушиакова-Попов точно по това време „на практика тези училища получават своя законов статут под евфемизма „училища за ученици с нисък бит и култура“, като тяхна главна цел е „първоначалната грамотност и усвояване на трудови навици и умения“, т.е. всички тези училища, на брой 131, са основни, а 31 от тях са със „засилено трудово обучение“ и съответния производствен план (Марушиакова, Попов 1993:91).

Така ромските деца в своите квартални училища щат-не щат трябваше да се учат на някакво ръкоделие (кой знае защо наречено професия), вместо да овладяват правилния български език, да изучават и разказват нашата и световната история и т.н. И всичко това им се предлагаше непосредствено след VI клас на общообразователното училище. Така системата на българското образование точно през тези години отстъпва от най-трайните си традиции на отвореност и равен достъп за учени-